¢ת"ר אאיזהו מת שיש לו רקב מת שנקבר

ערום בארון של שיש או על גבי רצפה של

אבנים זהו מת שיש לו רקב נקבר בכסותו

בארון של עץ או על גבי רצפה של לבנים

זהן מת שאין לו רקב אמר עולא יאין רקב

אלא הבא מן הבשר ומן הגידים ומן העצמות

איתיביה רבא לעולא רקב הבא מן הבשר

מהור הא מן העצם ממא ואע"ג דליכא בשר

אימא הכי רקב הבא מן הבשר מהור עד שיש

עצם בבשר הא ליכא גידים אי אפשר

לבשר ולעצמות בלא גידים אמר רב ישמואל

בר אבא א"ר יוחנן ישני מתים שקברן זה עם

זה נעשו גלגלין זה לזה מתיב (6) רב נתן רקב

הבא מב' מתים שמא אמר רבא שקברו יזה

בפני עצמו וזה בפני עצמו והרקיבו ועמדו

על מלא תרווד רקב אמר רבה בר בר

חנה א"ר יוחנן יגזז שערו וקברו עמו נעשה

לו גלגלין יחנן התם יכל שבמת ממא חוץ מן

השינים והשער והצפורן ובשעת חיבורן

כולן ממאין •בעי חזקיה שערו העומר לגלח

צפורן העומד ליגזז מאי סמי אמרינן כל

העומד ליגוז כגווז דמי או דלמא השתא

מיהא הא מחוברין וניפשום ליה מדרבה בר

בר חנה מעמא משום דגזז הא לא גזז לא

הכי קאמר גזו הרי זה גלגלים לא גזו ימיבעי

ליה בעי ר' ירמיה רקב הבא מן העקב מהו

כי גמרינן רקב הבא מכוליה מת אבל דאתי

מן עקב לא או דלמא לא שנא ת"ש דתני

ר' נתן ברבי אושעיא רקב הבא משני מתים

ממא ואי ס"ד הבא מן העקב לא זיל הכא

דלמא דרך עקב קאתי והכאַ דלמא דרך

עקב קאתי 🌣 אי דאירקיב כוליה מת וקאתי

דרך עקב הכי נמי אלא הכא כגון דאירקיב

חד אבר וקאתי דרך עקב מאי תיקו בעי

רבי ירמיה עובר במעי אשה הוי גלגלים או

לא כיון ידאמר מר עובר ירך אמו הלכך

גופה הוא ולא הוי גלגלין או דלמא כיון

דסופו לצאת מיפרש פריש מינה ואת"ל

יעובר דסופו לצאת מיפרש פריש מינה

CH.

מסורת הש"ם

ל) נדה כז: תוספתא דאהלות פ"ב, ב) [עי' תוס' נדה כו: ד"ה למעוטיו. ג) נ״ח שמן, ד) נדה נה. פ"ג ס) [סנהדרין טו.], ו) ב"קמז. חולין נח. חמורה לח., ו) נ״א דודאי, ה) [בערך גלגל ט׳ ובערד גנגיליווז.

נוסחת הריב"ן

א] רקב כולו: ב] שקברן: גז דהברו: דז ואבל כי כו׳ גלגלין) ליחא בכ"י: ה] זיל להכא לגבי חד מת איכא למימר: ו] דרקב הבא כוי תרווד דשקלית כוי מיבעי' לי כוי קא מיבעיא לי מי כו' או דלמה ל"ש מיהו הס"ד ואח"כ מה"ד מיפרש פריש מיניה ונעשה לו גלגלין :סמ״ל

הגהות הב"ח

(מ) גם' מתיב רבי נתן ברבי אושעיא רקב הבח: (כ) שם דלמח דרך עקב קחמי היכי דמי חי קאתי היכי דמי אי דאירקיב: (ג) רש"י ד״ה שנתערב עמו כסות:

גליון הש"ם

גמ' בעי חוקיה שערו העומד לגלח. עי' גיטין :דף לט ע״ח

הגהות מהר"ב רנשבורנ

א] תום' ד"ה חוץ וכו' או מאהיל עליהם הוא נוגע. מיבות הוא נוגע נמחקו ונ"ב הוי כנוגע: ב] ד"ה דל כ שאי כטונע. בן דה בעי וכו' מי הוי כשאר תיבת כשאר נמחק ונ"ב בשעת חיבורן וכו' כל"ל:

הגהות התוספות 1. ל"ל כלומר שמלא תרווד רקב ממנו. 2. ל"ל מן. 3. ל"ל שלא נשתייר מהם יותר. 4. ל"ל שיעורו בתרווד. 5. ל"ל פי' וגם. 6. ל"ל מי הוי בשעת חיבורן למת כגזוז כו'. 7. ל"ל אי כגוזו. 8. ל"ל שעמדו. 9. גירסת הרא"ש ז"ל מיהר לרקוב והרקיב גם האבר שאללו. 10. ל"ל ובכי.

פי' הרא"ש

איזהו מת שיש לו רקב. שמלא תרווד מעפר (רקבו באהל נקבר בארון של שיש. שלא נתערב רקבון בכסותו או בארון של עץ או על גבי רצפה של (אבנים) [לבנים] אין לו דין רקב: אין רקב אלא רון יארים. הבא מן הבשר ומן הגידין ומן העצמות מכולם צר שיהיה ברקב: הא מן העצם טמא אע"ג דליכא בשר. ולא מצי לשנויי דה"ק מן הבשר לבדו טהור עד שיהיה עמו עצמות הבשר ומן העצם טהור והוה דייקנא עד דאיכא לבשר ועצמות בלא גידים.

איזהו מת שיש לו תורת רקב נקבר ערום כו'. אבל אם נקבר בכסותו אפי׳ בארון של שיש אין לו תורת רקב לפי שכסותו שנרקבת עמו נעשית לו תערובת ואנו אין לנו הלכה למשה מסיני שיהא

נקבר בארון של עץ ואפי׳ ערום או על גבי רלפה של לבנים הואיל והארון של עץ והתבן של לבנים עשוין לירקב נעשין לו תערובות ואין לו תורת רקב: נעשו גלגלים זה לזה. נעשה כמי שנתערבו זה בזה ואין זה רקב גמור. גלגלין כלומר המגלגל זה לזה ונתערב זה עם זה (ג) וכשנתערב עמו כסות או רקבון אחר דמי ואפילו נקברו ערומים בארון של שיש הואיל דלא הוי רקב או למת אחד: אמר רבא. כי קתני התם דרקב הבא מב' מתים טמח כגון שקברו פ זה בפני עלמו חה בפני עלמו והרקיבו כל אחד בפני עלמו ועמד על מלא תרווד רקב ממת זה חלי תרווד וממת זה חלי תרווד מלטרפין למלח תרווד הואיל ולא נעשו גלגלין זה לזה מתחילה בשעה שהרחיבו אבל היכא ין דנקברו זה עם זה לעולם אימא לך דנעשו גלגלין זה לזה ואין לו תורת רקב: גוז שערו וקברו עמו נעשה לו גלגלין. דו אבל כי לא גזו והניחו מחובר כמו שהוא לא נעשה לו גלגלין: שערו העומד ליגוז. קודם מיתה כגון שהכביד עליו שערו כגווו דמי ונעשה לו גלגלין ואין לו רקב: הא לא גוו לא. ואע"ג דעומד ליגוו: לא ה"ק גוו הוי גלגלין. כלומר מדרבה בר בר חנה ליכא למשמע מידי דהא דרבה בר בר חנה אמר דכי גזו הוי גלגלין אבל לא גוז לא אמר ביה ולא מידי ואכתי מיבעי לך: מן העקב. מן מרגלומיו כלומר ממתנים ולמטה כי קאמר דמלא תרווד רקב טמא היכא דאתי מכוליה מת מכלפי גוייה שלמעלה דעיקר הגוף בו: ואי ס"ד. רקב הבא מן העקב לא הוי טמא כי בא משני מתים אמאי טמא להאי רקב [זיל] להכא 🗗 איכא למימר דדילמא דרך עקב קאתי וכן נמי להכא גבי אידך מת דילמה דרך עקב קחתי וחין לו תורת רקב אלא מדלא אמר הכי ש"מ דרקב הבא מן העקב יש לו תורת רקב: **ה"ד אי דאירקיב כוליה מת.** כלומר לעולם אימא לך דרקב יושבא

מן העקב טהור והכי קבעינא מינך ש תרווד אי דאירקיב כוליה מת וההוא מלא [תרווד] רקב דשקלית מיניה אתא ליה דרך עקב עד כלפי הראש על פני כולו של מת הכי נמי דאיכא למיפשט מההיא דרב נתן בר אושעיא דהוי טמא אלא כי קא מיבעיא ליה הכא כגון דארקיב חד אבר וההוא אבר עלמו דארקיב אתא ליה דרך עקב בלבד והכי קמיבעיא לן מי אמרינן כי גמירי רקב כגון דאתי מכל גוף דמת אבל היכא דאתי מן עקב לחודיה לא או דלמא לא שנא:

שכנת

לך. כלומר לרבה בר בר חנה גופיה קא מיבעיא ליה היכא דלא גוו ולהכי נקט גוו דבגווו דוקא הוא דפשיטא ליה: רקב הבא מן העקב מהו. לפי שבעקבו של אדם יש בו עובי בשר שאין בו חיות ומיבעיא ליה אי גמירי ביה רקב או לא: הבא מבודיה מת. כלומר מכל הבשר שיש בו חיות: רקב הבא משני מתים ממא. ולעיל אוקמיה רבא כגון שעומד על מלא תרווד שלא נשאר משניהם כי אם מלא תרווד: ואי סלקא דעתך הבא מן העקב לא. כלומר (לא) שאינו מטמא: זיל הכא דלמא דרך עקב תנח מרוז שכם שמו לושבים כי מם נונח מרוז. זמי שבקם לשתן הפתן השקם לה. בפונת קמו) שמים משמר זן שחר הגוף: היכי דמי. קאמי. כלומר שמא יש בו מן העקב ולהכי נקט דלמא שאין בזה [ודאין דשמא מן העקב אכלן עש זוה הרקב נשאר מן שאר הגוף: היכי דמי. כלומר היכי הוי [בעיון] ודאי אי דארקיב כוליה מת ואמי דרך עקב ה"ג דיש לו רקב דבהכי מיירי הא דתני רב נתן כשנרקב כל המת ונרקב גם העקב שיש בו דין רקב אלא [בעיון] היכא דארקיב חד אבר הרגל ואמי דרך העקב דאיכא למומר לפי שאין חיות בבשר העקב

[מיהר] להרקיבי בכים האי גוונא לא גמירי רקב: עובר במעי אשה מי הוי גלגלין. כשני ממים שקברן זה עם זה:

איזהן מת שיש לו רקב. מלא תרווד רקבי מטמא באהל ונזיר מגלח עליו: שבקבר ערום בארון של שיש או על גבי רצפה של אבנים. שחינה נשחקת וחין להסתפק בעפר חחר רקב מטמא אלא רקב הבא מן המת עצמו בלא תערובת וכן אם כי אם ברקב גוף של מת: בקבר בבסותו ואפידו בארון של שיש או ערום בארון של עץ או על גבי

רצפה של לבנים. שנוחות לישחק וליכתש מאליהן: זהו מת שאין לו רקב. ואפילו לקח ארבע או חמש תרוודין מן רקב שלו שבודאי יש כאן מלא תרווד מגוף המת טהור כדאמרינן בפ׳ המפלת מדה כז:) מה תחילתו דבר אחר נעשה לו גלגלין משמע דבהא ליכא מאן דפליג שאם נתערב דבר אחר עמו בתחילתו אינו מטמא: אמר עולא אין רקב אלא הבא מן הכשר ומן הגידין ומן העצמות. מכולם לריך שיהא הרקב: הא מן העצם. לחוד טמא: והא ליכא גידין. ולא הוה מלי לשנויי דהכי קאמר ומן² הבשר לחודיה טהור עד שיהא רקב עלם וגידין בהדי בשר דא"כ ליתני מן הבשר ועלם טהור ודייקינן עד דאיכא גידין בהדייהו: א"א לכשר ועצמות כלא גידים. ועולא שהזכיר גידים אלטריך לאפוקי נפל שלא נתקשרו אבריו בגידים וברייתא לא מיירי בהכי אלא בולד נגמר: שבי מתים שנקברו זה עם זה נעשו גלגלין זה לזה. ובפרק המפלת (שם מ:) גרסינן בכל הספרים גנגילאן וגם בערוך יי פי׳ גלגלים עפר הוא שמעורב ממקום אחר לשון דבר המתגלגל ועוד פירש בערוך גלגלין קוטריימ״א בלע״ז דלא גמירי רקב אלא של מת אחד ולא שיש מת אחר מעורב בו: מתיב רב נתן רקב הכא משני מתים ממא. וקא ס״ד

דמיירי שנקברו יחד: ונרקבו ועמדו על מלא תרווד חחר שחכלן עש ולח נשאר בכל אחד אלא חלי תרווד וכיון

שהיה כל אחד יחידי כשנקברו יש להן דין רקב ויש תימה למה נקט ועמדו על מלא מרווד רקב אחד שלא נשתייר וי"ל דלרבותא נקטיה [דאפילו] כי אין בשניהם אלא תרווד אחד דאיכא השתא רקב מן העקב אפ״ה הוי שיעור כתרווד דלקמן פשטינן מינה בעיא דרקב הבא מן העקב מהו דגם לפי הדיחוי שמעי' דמת דארהיב כוליה מיהא מלטרף רקב העקב

לשאר רקבובית לתרווד: תבן התם במס׳ אהלות (פ״ג מ״ג) כל שבמת טמא וגם 5 העור ופליגי בה בפ׳ דם נדה (נדה נה.) איכא למ"ד דרבנן ואיכא למ״ד דאורייתא: הןדץ מן השינים והשער והצפורן. שטהורין אף מדרבנן: ובשעת חיבורן למת כולן טמאין. שהנוגע או מאהיל עליהם

אוהוא נוגע או מאהיל על המת דהוו יד לטומאת המת: בער חזקיה שערו העומד ליגזו מהו. מי הוי ב] [כשאר] חיבורין למת וטמא או כגזוח דמי ולה מטמה במת אף במחובר למת או דלמה מטמה בעודו מחובר בו ויש מפרשים דלענין גלגלין קא מיבעיא ליה כגזוז דמי ונעשה

גלגלין או לא ומיהו [כפיי] קמא מסתברא דקאי אמתניתין דכל שבמת טמא: שיעמא דגוו. או הוי גלגלין הא לא גוו לא ומיירי בכל ענין אף משער העומד ליגוו וקאמר דלא גוו דלא הוו גלגלין הכי נמי נימא דבשעת חיבורו טמא דהוי כגופו: דא גוו תיבעי

שכבת

תטמאנו ודאי והמאהיל עליו ונכנס למקדש או אכל קודש בשגגה מביא קרבן ושמא חולין בעזרה הוא. אי דאדקיב כוליה מת ואחי דרך עקב ה"ג אס נוקב כל הוא היה בשנה ה"ג אס מבעיא ליה דודאי טמא אלא הכא כגון דארקיב חד אבר וקאתי דרך נוקב כל הגוף ונרקב גם העקב לא מבעיא ליה דודאי טמא אלא הכא כגון דארקיב חד אבר וקאתי דרך עקב. שעדיין לא נרקב שאין חיות בעקב [מיהר] לרקוב עקב. שעדיין לא נרקב שאין חיות בעקב [מיהר] לרקוב והרקיב גם האבר שאצלו ובכה"ג לא גמרי רקב: עובר במעי

לבסו וצבמות בארים. תעולא שהזכרי גידים איצטרך לאפוקי נפל שלא נתקשרו איבריו זה לזה: [נעשו גלגלין זה לזה] בערוך גרס גלגילין ופי' עפר מעורב ממקום אחר לשון דבר שמתגלגל ועוד פי' גלגילין קונטריימא דלא גמירי רקב אלא במת שנקבר לבדו. והרקיבו ועמדו על מלא תרווד. שאכלו עש ולא נשאר בכל א' כי אם חצי תרווד. וצ"ע למה נקט שעמדו על מלא תרווד רקב ולא נשאר מהם יותר. תנן התם פ"ד דאהלות כל שבמת

מהל' טומאת מת הלכה ד מתג עשין קכז: כו ב ג מיי פ"ז ו מירות הלכה ד ופ"ג מהלי טומאת מת הלכה ה :סמג עשין קכו וד מייי*י* מומאת מת הלכה גן: בו ה ו מיי׳ פ"ג מהלי טומאת מת הלכ" יג

מוסף רש"י

ופ"ז מהל' נזירות

הלכה די

בארוז של שיש וכו׳. כרקבוכיתו (נדה כז:). נקבר בכסותו. דאיכא רהבובית. או אפילו ערום בארון של על גבי רצפה של ער גבי ובפון של אבנים. שעפרן נמחה, זה מת שאין לו רקב. שחין רקב שלו מטמא, מפני דבר אחר המעורב בו (שם). עובר ירך אמו. והרי הוא כאחד מאבריה (חולין נח.).

פי' הרא"ש (המשר)

טמא ואף העור טמא איכא

מאז דאמר מדרבנז. ואיכא בפ׳ דם הנדה מפ׳ טעמא מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף אף כל מחליף יצאו השינים שלא נבראו עמו יצאו שער וציפורן שאע"פ שנבראו עמו גזעו מחליף ובשעת חבורו הכל טמא והנוגע הבהן הכל טמא ההוגע בהם כנוגע בבשר המת: בעי חזקיה שערו העומד ליגזז וכו׳ גבול היה להם לגידול שער מתי עומד ליגזז ומיבעיא ליה אי מטמא בשעת חבורן למת. וי״מ דמבעי ליה אם נעשה גלגילין כאילו . היה גזוז וקברו עמו. ולא הך מתני׳ דאהלות הכא. . ותפשוט ליה מדרבה בב״ח טעמא דגזז וכו' משמע ליה דרבה בב"ח איירי בכל עניין אפי׳ עומד ליגזז וקאמר דוקא גזז. ולא גזוז תבעי לך לרכה בב״ח מיבעי ליה היכא דלא גזז ולהכי נקט גזז דבגזז דוקא הוה פשיטא ליה: רקב מן העקב מהו לפי בשר שאין בו חיות ולהכי מיבעי ליה אם רקבבותו מטמא שהוא אינו חשוב כגוף המת כי גמירי רקב הבא (מז שלא) ומכוליהו מת. כלומר שבא מן דבר שמת עם המת שבשעת מיתה מת הכל יחד אבל

דאתי דרך עקב לא. לפי שמחיים הוי כבשר המת.

רקב הבא מב' מתים טמא

ואוקמה רבא לעיל כגון שעמדו על מלא תרווד

שלא נשאר מב׳ כ״א מלא שרא נשאו מב כא מקא תרווד ואי ס"ד הבא מן העקב לא כלו' שאינו מטמא זיל להכא דלמא

שמא מן העקב בא ולא